

Die oploop bestond uit gemeen volk, dat door boze lieden was opgeruid. Een oploop veroorzaken.

76. AANLOPEN, AANHOUDEN, DUREN.

Niet spoedig een einde nemen; zich zo lang voortzetten, zo veel tijd in beslag nemen als de bepaling uitdrukt.

Aanloopen wordt vooral gezegd van een betrekkelijk kort tijdsverloop.

Aanhouden en **duren** worden gebruikt voor langere tijdsruimten.

Het zal wel een uurtje aanloopen eer hij terugkomt. Het liep niet lang aan, of zij hadden hun doel bereikt. Het heeft reeds te lang aangelopen.

Het hield lang aan, eer hij met zijn verdediging gereed was. Het zal nog wel een maand aanhouden, vóór hij aan zijn examen toe is.

Het stijgen duurde nog uren lang. Dergelijke kwalen duren lang en moeten alléns verslieten. Het zal nog wel veertien dagen duren.

77. AANMANING, INGEBREKESTELLING, DAGVAARDING.

Middelen om iemand er toe te brengen aan zijn verplichting te voldoen.

Aanmaning is de daad waardoor men zijn schuldenaar laat aanzeggen, dat hij zijn schuld moet betalen.

Ingebrekestelling is een kennisgeving aan de schuldenaar dat het tijdstip verstrekken is waarop hij moest betalen.

Dagvaarding is een akte, waarbij de schuldenaar voor de rechter geroepen wordt, om tot betaling te worden veroordeeld.

78. AANMATIGEN (ZICH), TOEKENNEN (ZICH).

Beweren ergens recht op te hebben.

Zich aanmatigen drukt uit, dat wij ons iets onrechtmatig toeëigenen, er zonder grond aanspraak op maken; het heeft dus altijd een afkeurende betekenis.

Zich toekennen drukt uit, dat men zich bewust is ergens recht op te hebben.

Hij matigt zich een rang aan, waarop hij geen recht heeft. Vanaf dat oogenblik begon hij zich een onbepaald gezag aan te matigen.

Als voogd mocht hij zich het recht toekennen hem voor die fouten te bestraffen.

79. AANMATIGEND, TROTS.

Aanmatigend is hij, die zich rechten aanmatigt of toekent, die hij niet bezit; het heeft dus altijd een ongunstige betekenis.

Trots is hij, die een gepast gevoel van eigenwaarde bezit; het kan echter ook een ongunstige betekenis hebben en duidt dan op verkeerde zelfverheffing en daarmee gepaard gaande verachting van anderen.

Een onverdraaglijk aanmatigend mens. Wie heeft gaarne met aanmatigende lieden te doen? Zulke aanmatigende woorden had hij nog niet gesproken.

Hij mag er trots op zijn aldus gehandeld te hebben. Hij was te trots om gebedeld brood te eten, zolang hij nog werken kon. Een trotse houding aannemen. Sedert hij tot een hooger ambt geroepen werd, is hij te trots om met zijn vroegere vrienden om te gaan.

80. AANMELDEN, AANDIENEN.

Aanmelden is het berichten van de komst van iemand, die een onderhoud wenst of een bezoek wil brengen; het is iets minder deftig dan **aandienen**.

Aandienen is iemands komst aankondigen op deftige wijze, bijvoorbeeld bij een officieel persoon of bij een deftig bezoek.

Zich bij iemand laten aanmelden. Wilt ge mij bij mijnheer A. aanmelden, hij heeft mij ontboden. Ik liet mij aanmelden als een oude kennis.

Hij liet zich bij de minister aandienen. Wie moet ik aandienen? vroeg de bode. Op dit oogenblik werd de heer Van E. aangediend en binnen gelaten.

81. AANMERKELIJK, AANZIENLIJK.

Aanmerkelijk geeft te kennen, dat de hoeveelheid, intensiteit, enz. groot genoeg is om in aanmerking te komen.

Aanzienlijk drukt uit, dat iets door zijn grootte of sterkte aanzien of opzien, en dus een zekere mate van verwondering verwekt. Het is dus sterker dan **aanmerkelijk**.

De ontvangsten der bank zijn in de laatste maand aanmerkelijk verminderd.

Wij hebben aanzienlijke sommen bij die zaken verloren. De kosten zijn niet zeer aanzienlijk.

82. AANMERKING, BEDENKING.

Een **aanmerking** wordt altijd, mondeling of schriftelijk, uitgedrukt; een **bedenking** kan ook verzwegen worden.

Aanmerking drukt een min of meer afkeurend oordeel uit; **bedenking** geeft alleen een twijfel te kennen, het opperen van een bezwaar, maar dat wellicht voor oplossing vatbaar is.

Aanmerking is dus sterker dan **bedenking**; dit laatste is dan ook beleefder. Een vriend deelt men enige **aanmerkingen** op zijn werk mede, doch beleefdheidshalve noemt men ze **bedenkingen**.

83. AANMERKING, OPMERKING.

Bij **opmerking** wordt meer dan bij **aanmerking** op de voorgrond gesteld, dat de gedachte door eigen vinding van de spreker ontstaan is. Een juiste **aanmerking** bewijst een gezond oordeel; een juiste **opmerking** getuigt bovendien van enige scherpzinnigheid.

Aanmerking wordt meestal in ongunstige zin gebruikt en betekent dan zoveel als het uitspreken van een afkeurend oordeel.

Uw aanmerkingen over het buitenleven zijn gegrond.

Die opmerking is heel juist. Dat is een snuggere opmerking.

84. AANMOEDIGEN, BEMOEDIGEN; MOED GEVEN, MOED INBOEZEMEN, MOED INSPREKEN.

De twee eerste werkwoorden duiden op de aanwezigheid van enige moed, die echter moet versterkt worden; de drie laatste onderstellen alle gemis van moed en aarzeling in het besluiten; men moet dus moed doen ontstaan.

Aanmoedigen onderstelt, dat er moed aanwezig is, die slechts behoeft te worden aangewakkerd en versterkt.

Synoniemen

VOORBERICHT

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS

